

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (The Education Society of Thailand) เป็นสมาคมวิชาชีพ การศึกษา ได้จดทะเบียนก่อตั้งสมาคมเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2498 ตลอดเวลาที่ผ่านมา สมาคมได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมที่วางไว้ 5 ประการ คือ

1. แลกเปลี่ยนความเห็นและความรู้ทางการศึกษาใน บรรดาสมาชิก
2. ช่วยเหลือและส่งเสริมความสามัคคีระหว่างสมาชิก และช่วยเหลือส่งเสริมวิชาชีพทางการศึกษา
3. ติดต่อร่วมมือกับสมาคม มูลนิธิ องค์กร หรือ สถาบันการศึกษาซึ่งมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมการศึกษาทั้งใน และนอกประเทศ
4. ศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ความรู้ทางการศึกษา
5. ระดมสรรพกำลัง สนับสนุนพัฒนาการศึกษาของชาติ

ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุที่สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย มีปรัชญาของสมาคมว่า “การศึกษาคือพลัง เพื่อการพัฒนา และสร้างสันติสุข”

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย มีสีประจำสมาคม คือ สีส้ม อันเป็นสีผสมระหว่างสีแดงและสีเหลือง สีแดง หมายถึงความกล้าหาญ สีเหลืองเป็นสีแห่งศีลธรรมและคุณธรรม ดังนั้น ความหมายของสีประจำสมาคมการศึกษา จึงหมายถึง “ความกล้าหาญอันเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม”

ตราของสมาคมเป็นรูปธรรมจักรประกบคอบเพลิง หมายถึง “การศึกษาเป็นแสงสว่างนำทางไปสู่ความ “รุ่งโรจน์”

ประวัติ

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย มีประวัติความเป็นมายาวนานพอสมควร การกำเนิดของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยนั้น เริ่มจากความคิดของนักการศึกษาชั้นแนวหน้า ในขณะนั้น คือ เมื่อปี 2496 มีนักการศึกษา 9 ท่าน อันได้แก่

1. นายสนั่น ปัทมะทิน อาจารย์วิทยาลัยเทคนิค
2. นายพิทักษ์ รัชชพลเดช อาจารย์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
3. นายสาโรช บัวศรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยวิชาการศึกษา
4. นายแนม บุญสิทธิ์ หัวหน้ากองส่งเสริมอาชีพ
5. นายบัญญัติ สุญลีกันท์ หัวหน้ากองวิทยาลัยเทคนิค
6. นายสาย ภาณุรัตน์ อาจารย์ประจำกรมสามัญศึกษา
7. นายก่อ สวัสดิพัฒนาธิชย์ อาจารย์ประจำกรมสามัญศึกษา
8. นายเชื้อ สาริมาณ หัวหน้ากองฝึกหัดครู
9. นายพงศ์อินทร์ สุขขจร อาจารย์ประจำกองโรงเรียนรัฐบาล

นายสนั่น ปัทมะทิน เป็นผู้ออกจดหมายเชิญประชุมกันที่ภัตตาคารไล้เกี๊ย ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2496 เวลา 17.00 น. ด้วยความคิดที่จะผนึกกำลังกัน เพื่อหาทางปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาของไทย และได้ตกลงในหลักการปฏิบัติงานว่า “การกระทำเพื่อให้ถึงที่หมายนั้นจะต้องใช้ความพยายามระยะยาว ต้องกระทำด้วยคนที่มีความรู้ และรักงานทางการศึกษาอย่างจริงจัง มีความตั้งใจเด็ดเดี่ยวไม่กลัวอิทธิพลของผู้มีอำนาจ ไม่แสวงหาผลประโยชน์เป็นเงินทองหรือชื่อเสียงเฉพาะตนจากการกระทำนี้ และต้องมีนิสัยเสียสละพอสมควร และจะไม่ทิ้งงานนี้

อันนี้เป็นอุทธาสาสตร์ในการปฏิบัติงานของคณะนี้และก่อให้เกิดความหมายแก่สี่สั้ม ซึ่งเป็นสี่ประจำสมาคม คือ ความกล้าหาญอันเปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม

ที่ประชุมได้ตกลงทำงานเป็นรูปการปฏิบัติงานเป็น คณะก่อน ยังไม่ได้พูดถึงการก่อตั้งเป็นสมาคม พยายามทำ งานสอดแทรกความคิดใหม่ เข้าไปในหมู่ผู้บริหารการศึกษา ครูและประชาชนทั่วไป เพื่อให้ความรู้ทางวิชาการศึกษาอัน เหมาะสมแก่ประเทศไทยได้แพร่ออกไป ทั้งนี้ได้ดำเนินการ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง เผยแพร่ทางเอกสารทางการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ส่งคนของคณะ ไปแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมการศึกษา เผยแพร่ที่คุรุสภา และสถาบันทางการศึกษาอื่น ๆ ออกเอกสารเผยแพร่อเอง นั่นคือได้ออก “ศูนย์ศึกษา” ฉบับแรกเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2497 ร่วมกันทำตำราทางวิชาการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อเผยแพร

ในปี 2497 มีการประชุมของคณะจำนวน 12 ครั้ง ในการประชุม ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2497 ดร. สาโรช บัวศรี ได้เสนอว่า บัดนี้ถึงเวลาที่จะก่อตั้งเป็นสมาคม เสียที และควรให้ชื่อว่า “สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย” ที่ประชุมรับหลักการ แต่จะลือไว้เพื่อหาสมาชิกให้มากขึ้นกว่านี้อีกสักหน่อย ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2498 ที่ประชุมตกลงให้ตั้งสมาคมว่า “สมาคมศูนย์ศึกษา” ใช้ตัวย่อว่า ส.ศ.ศ. มีชื่อภาษาอังกฤษว่า The Education Society (E.S.) ได้รับการจดทะเบียนสมบูรณ์เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2498 จึงถือเอาวันที่ 30 สิงหาคม เป็นวันก่อตั้งสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย มีคณะกรรมการบริหารชุดแรก ดังนี้

1. ดร. สาโรช บัวศรี นายกสมาคมคนแรก
2. อาจารย์เชื้อ สาริมาณ อุปนายก
3. อาจารย์สนั่น ปัทมะทิน เลขานุการ
4. อาจารย์ปรีชา อมาตยกุล ผู้ช่วยเลขานุการ
5. อาจารย์ศิริ บัวศรี นายทะเบียน
6. อาจารย์แถม ขอบศึก เหว่ญูญิก
7. ดร. ก่อ สวัสดิพาณิชย์ ปฏิคม
8. อาจารย์พงศ์อินทร์ สุขขจร ผู้ช่วยปฏิคม

9. อาจารย์เทือก กุสุมา ณ อุตธา บรรณาธิการ

10. ดร. แนน บุญสิทธิ์ ประชาสัมพันธ์

11. อาจารย์กิจจันงค์ วัฒนจินดา ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์

12. อาจารย์บัญญัติ สุฤกษ์ทันก่อ ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์

13. อาจารย์เกหลง ประภาวสิทธิ์ กรรมการ

14. ดร. พิทักษ์ วัชรพอลเชย กรรมการ

15. อาจารย์สุรินทร์ สรสิริ กรรมการ

ต่อมา สมาคมศูนย์ศึกษา ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สมาคมการศึกษา และได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งเป็น สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (The Education Society of Thailand) มีตัวย่อภาษาไทยว่า ส.ก.ศ.ท. และตัวย่อภาษาอังกฤษว่า E.S.T. เมื่อ พ.ศ. 2500 ตั้งแต่เริ่มต้นสมาคมมา มีนายกสมาคมดำรงตำแหน่ง 20 สมัย ดังนี้

1. สมัยที่ 1 (พ.ศ. 2498) ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี
2. สมัยที่ 2 (พ.ศ. 2499) ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี
3. สมัยที่ 3 (พ.ศ. 2500) ศาสตราจารย์ เชื้อ สาริมาณ
4. สมัยที่ 4 (พ.ศ. 2501) ศาสตราจารย์ ก่อ สวัสดิพาณิชย์
5. สมัยที่ 5 (พ.ศ. 2502) ศาสตราจารย์ สนั่น ปัทมะทิน
6. สมัยที่ 6 (พ.ศ. 2503) นายเกรียง กิริลิก
7. สมัยที่ 7 (พ.ศ. 2504) ศาสตราจารย์ ดร. ก่อ สวัสดิพาณิชย์
8. สมัยที่ 8 (พ.ศ. 2505) ศาสตราจารย์ ดร. อังร บัวศรี
9. สมัยที่ 9 (พ.ศ. 2506) ศาสตราจารย์ ดร. อังร บัวศรี
10. สมัยที่ 10 (พ.ศ. 2507, 2508) ดร. สาย ภาณุรัตน์

11. สมัยที่ 11 (พ.ศ. 2509, 2510) ดร. ธนู แสงศักดิ์

12. สมัยที่ 12 (พ.ศ. 2511, 2512) ศาสตราจารย์ ดร. อ่าง บัวศรี

13. สมัยที่ 13 (พ.ศ. 2513, 2514) ศาสตราจารย์ คุณหญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อรุณยา

14. สมัยที่ 14 (พ.ศ. 2515, 2516) ศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ รัตนพลเดช

15. สมัยที่ 15 (พ.ศ. 2517, 2518) นายประพัฒน์ แสงวงษ์

16. สมัยที่ 16 (พ.ศ. 2519, 2520) ศาสตราจารย์ ดร. ก่อ สวัสดิทานิชย์

17. สมัยที่ 17 (พ.ศ. 2521, 2522) นายจรรยา มิสินทร์

18. สมัยที่ 18 (พ.ศ. 2523, 2524) รองศาสตราจารย์ ชม ภูมิภาค

19. สมัยที่ 19 (พ.ศ. 2525, 2526) รองศาสตราจารย์ ชม ภูมิภาค

20. สมัยที่ 20 (พ.ศ. 2527, 2528) รองศาสตราจารย์ ชม ภูมิภาค

การปฏิบัติงาน

หากจะแบ่งยุคการปฏิบัติงานของสมาคม จากการพิจารณาวิธีการปฏิบัติงานและกิจกรรมแล้ว ก็อาจแบ่งได้ 3 ยุค ดังนี้

1. ยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2498 - 2510)
2. ยุคแพร่กระจายการปฏิบัติและขยายงาน (พ.ศ. 2511 - 2523)
3. ยุคขยายขอบข่ายงาน (พ.ศ. 2524 - 2528)

ยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2498 - 2510)

ในยุคนี้ คณะผู้บุกเบิกงานสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้พยายามใช้กลยุทธ์ในการแนะนำความรู้ใหม่ทางการศึกษาไทย ด้วยวิธีการแบบเนียนอิง

จากประวัติสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ใน ศูนย์ศึกษา ฉบับครบรอบ 10 ปี มิถุนายน - กรกฎาคม

2507 ซึ่งศาสตราจารย์ สนั่น ปัทมะทิน ได้เขียนเอาไว้ว่า “คณะเห็นว่าหลักการและวิธีการให้การศึกษามหาวิทยาลัยอเมริกาหลายอย่าง สามารถปรับปรุงนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่พลเมืองเราได้เป็นอย่างดี และจะให้ผลดีกว่าหลักการและวิธีการบางอย่างที่เราใช้อยู่แต่ก่อน จึงตกลงกันว่าเราจะพยายามหาทางนำสิ่งที่ดีงามเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดผลดีแก่การศึกษาของไทยให้ได้” และศาสตราจารย์ สนั่น ปัทมะทิน ยังได้กล่าวถึงข้อความที่กล่าวไว้ใน “สมุดกัมนิศ” ของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ว่า “การกระทำ เพื่อให้ถึงที่หมายนี้ จะต้องใช้ความพยายามระยะยาว ต้องกระทำด้วยคนที่มีความรู้และรักงานทางการศึกษาอย่างจริงจัง มีความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ไม่กลัวอิทธิพลของผู้มีอำนาจ ไม่แสวงหาผลประโยชน์เป็นเงินทองหรือชื่อเสียงเฉพาะตนจากการกระทำนี้ และต้องมีนิสัยเสียสละพอสมควร และจะไม่ทิ้งงานนี้” ซึ่งได้กล่าวมาในคอนต้นแล้ว ที่นำมาซ้ำอีกก็ เนื่องจากต้องการให้เห็นสภาพในขณะนั้น

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์สนั่น ยังได้กล่าวถึงกลวิธีในการทำงานว่า “....ให้ถึงเป้าหมายโดยวิธีไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากทำทางตรงได้ก็ทำ ทำทางตรงไม่ได้ก็ทำทางอ้อม คือ เผยแพร่ความรู้ไปยังครูและประชาชนให้เข้าใจและเห็นด้วยในแนวความคิดใหม่ ก็จะเป็นอิทธิพลเรียกร้องให้ผู้บริหารต้องเบนความคิดมารับแนวใหม่...”

ด้วยเหตุนี้ในช่วงแรกนี้จึงเป็นการแนะนำ และทำความเข้าใจให้เกิดขึ้นในแนวความคิดและวิธีการใหม่ในวงการศึกษาคือ ด้วยการอภิปรายเป็นคณะในการอบรมครู ในการประชุมต่าง ๆ รวมทั้งการจัดพิมพ์จุลสาร การพูดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หอประชุมครูสภาเป็นแหล่งอภิปรายที่สำคัญมาก

ความคิดใหม่ที่นำมาเผยแพร่มีมากมาย มีความคิดใหม่ ที่เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา การบริหารการศึกษา วิธีสอน การประเมินผลการศึกษา ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์การสอบไล่ที่ปฏิบัติอยู่ในขณะนั้น ได้ใช้หอประชุมครูสภาอภิปราย

เป็นคณะ เรื่องการสอบไล่หลายครั้ง และในครั้งหนึ่งมี พลเอก มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนั้นร่วมฟังอยู่ด้วย ได้เห็นด้วยและรับคำแนะนำความคิดไปดำเนินการ อาจารย์แอม ชอบศึก เจ้าของโรงเรียนวุฒิศึกษา ก็ขอเสนอเอาไปปฏิบัติในโรงเรียนด้วย

ความคิดใหม่ทางการศึกษาที่สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้แนะนำและทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการปฏิบัติในขณะนั้นมีมากมาย แต่ที่จะขอประมวลมาขกเป็นตัวอย่างก็มี อาทิ เช่น

1. วิธีสอนแบบใหม่ เช่น วิธีสอนแบบเบสิก วิธีสอนแบบหน่วย วิธีสอนแบบกิจกรรม วิธีสอนแบบแก้ปัญหา
2. การบริหารการศึกษาลามความคิดใหม่
3. ประชาธิปไตยในโรงเรียน
4. การอบรมครูประจำการด้วยวิธีการสัมมนา หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรตอนอื่น
5. ระบบหน่วยกิต
6. การแนะแนวการศึกษา
7. การหางานให้นักเรียนทำเวลาว่างจากการเรียน
8. เทศศึกษา
9. การศึกษาเพื่องานอาชีพ

และยังมีอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งทางสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้ทำงานอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในครู ประชาชน และผู้บริหารการศึกษา บางอย่างก็แนะนำให้ไปปฏิบัติได้ ก็ดำเนินการให้เป็นตัวอย่าง เริ่มที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา เช่น ระบบหน่วยกิต การอบรมครูประจำการ หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรตอนอื่น การแนะแนวการศึกษา การหางานให้นักเรียนทำ และประชาธิปไตยในสถานศึกษา

ประชาธิปไตยในโรงเรียน หรือประชาธิปไตยในสถานศึกษานั้น เริ่มที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร มีการตั้งองค์การนิสิต มีการเลือกตั้งนายกองค์การนิสิต เมื่อปี 2498 มีการแนะแนวการศึกษา และการจัดหางานให้นักเรียนทำเวลาว่าง

ยุคแพร่กระจายการปฏิบัติและขยายงาน

(พ.ศ. 2511 - 2523)

ในช่วงนี้ความคิดใหม่และวิธีการใหม่ได้เป็นที่เข้าใจและยอมรับปฏิบัติเป็นอันมาก เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติทั่วไป ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ได้นำปรัชญาการศึกษาหลายประการไปปฏิบัติ เช่น การศึกษาเพื่องานอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเป็นส่วนสำคัญเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับระบบสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้มีการสัมมนาและเผยแพร่ความคิดเรื่อง การศึกษาสำหรับสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีการสัมมนาเรื่องนี้ครั้งแรกเมื่อปี 2515 และก่อนนั้นได้มีการสัมมนาเรื่องการศึกษากับความมั่นคงของชาติ

ในปี 2519 ได้ยื่นเรื่องการศึกษาเพื่องานอาชีพ ได้จัดบทความบรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และจัดพิมพ์เป็นเล่มเพื่อเผยแพร่ และในปี 2520 ได้เริ่มส่งเสริมการศึกษาเพื่อคุณธรรม โดยที่เห็นว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องห่วงใยปรองให้เกิดขึ้นในคนไทย เพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างสันติสุขในสังคม ได้จัดบรรยายทางวิทยุกระจายเสียง ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และจัดพิมพ์เป็นเล่มเผยแพร่

ในช่วงนี้สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้จัดสัมมนาเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศจะสำเร็จได้ดี ก็ต้องพัฒนาคน หรือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อน ได้จัดพิมพ์ผลการสัมมนาเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2523 ได้เสนอแนะแก่รัฐบาล และได้รับการพิจารณาอย่างดียิ่งจากรัฐบาล รวมทั้งได้จัดอภิปรายเรื่องใหม่ที่หอประชุมกรมประชาสัมพันธ์

ยุคขยายขอบข่ายงาน (พ.ศ. 2524 - 2528)

ในช่วงนี้ สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ต้องการจะชี้ให้เห็นว่า การศึกษาคือพลังเพื่อการพัฒนาและสร้างสันติสุขแก่สังคม

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้จัดบรรยายทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และได้จัดพิมพ์เป็นเล่ม

ต่อเผยแพร่ เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม และในปี พ.ศ. 2526 ได้อำในเรื่อง การศึกษาเพื่อการรวมและอาชีพ โดยจัดบรรยายทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อสนองการแก้ปัญหาสังคมที่สำคัญ คือ ปัญหาการว่างงาน

อนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นว่า "การศึกษาเป็นพลังเพื่อการพัฒนาและสร้างสันติสุขแก่สังคม" เป็นจริงตามปรัชญาของสมาคม สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยได้เข้าไปร่วมปฏิบัติงานในโครงการพัฒนาหมู่บ้านชาวเขตน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเข้าไปรับผิดชอบปฏิบัติงานครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2524 โดยรับผิดชอบ 3 หมู่บ้าน ในขณะที่ได้ขยายช่วยงานรับผิดชอบเป็น 10 หมู่บ้าน ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศได้อย่างแน่นอน

และในการประชุมภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ตั้งแต่วันที่ 3 ถึง 10 สิงหาคม 2526 นั้น สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ก็ได้เสนอเรื่อง The Education Society of Thailand and Rural Development ต่อที่ประชุมด้วย

การที่สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ลงไปรับผิดชอบงานพัฒนาหมู่บ้านชนบทที่จังหวัดสุรินทร์นี้ นับว่าเป็นการขยายขอบข่ายของงานอันสำคัญยิ่ง เพราะไปสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ที่จะปฏิบัติการในการพัฒนาชนบทอาขยาน เป็นกิจกรรมสำคัญอันดับแรกในการพัฒนาประเทศ สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยเองก็จะได้แสดงให้เห็นสาระของชนทั่วไปเห็นว่า การศึกษาเป็นพลังเพื่อการพัฒนาและสร้างสันติสุข อันเป็นปรัชญาที่สมาคมยึดถือ

ชม ภูมิภาค